

Nr 52

Utlåtande i anledning av motioner angående utnyttjande av automatisk databehandling i riksdagsarbetet.

I de till bankoutskottet hänvisade likalydande motionerna nr 216 i första kammaren av herr *Nyman m. fl.* och nr 286 i andra kammaren av herr *Wedén* har hemställts, att riksdagen skall ge talmanskonferensen i uppdrag att låta utreda hur ADB-tekniken skall kunna utnyttjas i riksdagsarbetet.

Beträffande motiveringen för detta yrkande hänvisas, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, till motionen I: 216.

Yttranden över motionerna har av utskottet inhämtats från styrelsen för riksdagsbiblioteket och från statskontoret.

Tidigare behandling av frågan

Ett liknande förslag väcktes vid 1964 års riksdag av de båda huvudmotionärerna, vilka då önskade att statskontoret skulle få ett utredningsuppdrag av väsentligen samma innebörd som det nu aktuella. I anslutning till ett av statskontoret avgivet yttrande fann bankoutskottet (utl. nr 22) att frågan i vad mån automatisk databehandling skulle kunna utnyttjas i riksdagsarbetet för att pröva utfallet av olika alternativa lösningar måste anses vara för tidigt väckt. Utskottet avstyrkte därför den föreslagna utredningen men framhöll att motionernas syfte tycktes bli i allt väsentligt tillgodosett genom att statskontoret förklarat sig berett att fortlöpande hålla statsmakterna orienterade om hur ADB-teknikens tillämplighet i det angivna händelseområdet utvecklades. Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Motionerna

I motionerna ges inledningsvis en kort översikt över ADB-teknikens användningsområden, särskilt som hjälpmedel vid prognoser. Efter att ha redogjort för behandlingen av motsvarande ärende vid 1964 års riksdag konstaterar motionärerna att utvecklingen inom ADB-tekniken under de därpå följande åren gått snabbt framåt. De berör vissa nya tekniska lösningar, varigenom bl. a. kan åstadkommas frågestationer som i läsbar eller

Bihang till riksdagens protokoll 1966. 8 saml. Nr 52

hörbar form kan ge svar på ställda frågor. Avslutningsvis framhålles angelägenheten av att vid det fortsatta utvecklingsarbetet riksdagens intressen tillvaratages, så att utskotten, partigrupperna och de enskilda riksdagsmännen genom ADB-tekniken kan få ett nytt effektivt hjälpmedel i sin verksamhet.

Remissyttrandena

Statskontoret vitsordar motionärernas uppgift att ADB-tekniken sedan år 1964 gått snabbt framåt. Särskilt säges detta gälla tillkomsten av massminnen, som ger helt nya och praktiska möjligheter dels att lagra utomordentligt stora informationsvolymmer och dels att göra data därur tillgängliga för konsumenterna mycket snabbt och oberoende av avståndet från datamaskinanläggningen. Härom anföres:

De rent maskintekniska problem, som sammanhänger med detta nya utnyttjande av datamaskinerna, är väsentligen lösta. Anslutning av frågestationer — terminaler — över teleledningar till datamaskiner på det sätt motionärerna nämner är numera en känd och utprövad teknik. Ett flertal datamaskinanläggningar som på senare tid beställts inom statsförvaltningen har planerats även för reell-tidsanslutning av terminaler med möjligheter till avancerad informationspresentation.

Viss del av riksdagens informationsbehov skulle således, säger statskontoret, kunna tillgodoses inom ramen för modern datateknik och genom relativt enkla maskinprogram. Den begränsande faktorn återfinns i första hand i tillgängligheten, uppbyggnaden, systematiseringen och aktualiserandet av informationerna — i skapandet av en databank som täcker aktuella områden.

Statskontoret framhåller vidare, att de frågeställningar som behandlas i motionerna inte är helt specifika för riksdagsarbetet. Även andra intressenter har behov av snabb tillgång till informationer ur en databank som underlag och hjälpmedel i beslutsprocesser. Beträffande statistiska centralbyråns insatser på detta område uttalar statskontoret:

Statistiska centralbyrån, som är samordningsorgan på den statliga statistikens område, utreder f. n. utbyggnaden av statistikproduktionen till arkivstatistiska system. Detta sker för att i centralbyråns verksamhet de nya produktionstekniska möjligheter som ADB erbjuder skall kunna tillvaratas på ett rationellt sätt. Byråns utredning är f. n. främst inriktad på individstatistik, dvs. uppgifter om individer och hushåll, men kommer senare att utsträckas till att omfatta olika slag av ekonomisk statistik. Statistiska centralbyrån samarbetar i denna utredning bl. a. med statskontoret. För att utreda vilka källor som kan komma i fråga för uppbyggnaden av en databank vid statistiska centralbyrån har en enkät utsänts till tänkbara datalämnare utanför byrån. Ur denna databank planerar statistiska centralbyrån att kunna sammanställa information, anpassad till speciella ändamål. Viss information förutses att momentant och med hjälp av relativt

enkla datamaskinprogram erhållas ur lagrade grunddata. Andra frågor kan självfallet besvaras först efter omfattande arbetsinsats i varje enskilt fall.

Riksdagen torde, yttrar statskontoret fortsättningsvis, utgöra en viktig intressent som skall kunna erhålla information ur statistiska centralbyråns dataarkiv. Vid planläggningen av centralbyråns framtida verksamhet bör därför riksdagens informationsbehov självfallet beaktas. Mot denna bakgrund är det enligt statskontorets mening naturligt att frågan om ADB-teknikens utnyttjande i riksdagsarbetet nu upptages till närmare behandling. Statskontoret framhåller att självfallet en relativt lång uppbyggnadsperiod kommer att erfordras innan ADB-tekniken i en mera väsentlig omfattning kan nyttiggöras i riksdagsarbetet. Särskilt säges detta gälla de användningsområden som avser utvärdering av olika handlingsalternativ, tillämpning av simuleringsteknik och bearbetning av matematiska modeller.

Statskontoret tillstyrker en begränsad utredning med uppgift att klarlägga hur riksdagen lämpligen bör bevaka utvecklingen, hur kontakterna med tänkbara informationslämnare bör utformas och vilka resurser som erfordras, för att riksdagen skall kunna göra beställningar hos möjliga informationslämnare, i första hand statistiska centralbyrån.

Styrelsen för riksdagsbiblioteket, vilken tillfrågats i sin egenskap av huvudman för riksdagens upplysningstjänst — ett huvudmannaskap som sedermera upphört -- berör i sitt yttrande icke alls i vad mån motionerna har intresse från upplysningstjänstens synpunkt. Styrelsen säger sig icke vilja motsätta sig kravet på en utredning.

Utskottet

När tanken på en utredning om en mera direkt användning av automatisk databehandling som ett hjälpmedel i riksdagsarbetet första gången framfördes, år 1964, konstaterade utskottet — på grundval särskilt av ett remissyttrande från statskontoret — att frågan måste anses vara för tidigt väckt. Förslaget om en sådan utredning avvisades därför. Under de år som därefter förflutit har emellertid en snabb utveckling skett, och när ett liknande förslag nu återkommit har statskontoret funnit skäl att tillstyrka en begränsad utredning av hur riksdagen lämpligen skall bevaka sina intressen när det gäller att tillvarata de förbättrade informationsmöjligheter som ADB-tekniken erbjuder.

Uppenbarligen föreligger, såsom statskontoret framhåller, anledning för riksdagen att i detta sammanhang klarlägga sitt informationsbehov och särskilt söka utröna i vilken utsträckning statistiska centralbyråns dataarkiv kan vara till nytta för riksdagen. En nära kontakt med statskontoret och statistiska centralbyrån synes härvidlag böra eftersträvas. Utskottet vill sålunda för sin del ansluta sig till det förslag om en begränsad utredning på

detta område som statskontoret framlagt. Enligt motionärernas förslag skulle riksdagen uppdraga åt talmanskonferensen att föranstalta om den tilltänkta utredningen. Sedan riksdagens förvaltningskontor numera inrättats ligger det enligt utskottets mening närmare till hands att tilldela förvaltningskontoret detta uppdrag. Förvaltningskontoret torde för ändamålet böra anlita utomstående expertis.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 216 och II: 286 måtte uppdraga åt riksdagens förvaltningskontor att föranstalta om en begränsad utredning rörande ADB-teknikens utnyttjande i riksdagsarbetet i enlighet med vad utskottet ovan anförde.

Stockholm den 29 november 1966

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Hilding, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson, Palm, Åkerlund, Rönnerberg, Larfors och Mattsson;

från andra kammaren: herrar Regnéll, Berglund, Franzén i Motala, Börjesson i Glömminge, Bengtsson i Landskrona, Larsson i Umeå, Ekström i Iggesund och Haglund.